Daca opera de literatura ests adeseori ambigua, critica trebuie sa fie intotdeauna clara. Echivocurile, jocurile de cuvinte ''apele'' pe care le face ironia nu tin de esenta morala a criticii; decât, poate de arta ei; o coloreaza, ii confera personalitate, dar n-o ajuta prea mult sa-si atinga scopul. In orice caz, dusmanul cel mai mare, sub acest raport, al criticii este confuzia. Criticul n-are voie sa nu stie ce vrea sa spuna. Proverbul frantuzesc i se potiveste perfect in rationalitatea lui; ceea ce e bine gândit se exprima in mod clar. De aici decurge obligatia unei anumite precizii. I-am auzit pe unii matematicieni sau, in general, oameni ai stiintelor pozitive observind ca un critic literar poate pretinde doar sa fie cit mai putin vag; exactitatea n-ar fi in firea lucrurilor lui. Nimic mai neadevarat : precizia nu e pur si simplu o datorie a critici, este politetea ei deopotriva fata de scriitor si fata de cititor. Menirea criticii este de a judeca, asadar de a discerne, lamuri, aprecia. Dar ce fel de apreciere e aceea care lasa loc dubiilor? aproximatia este intotdeauna dubioasa, prin urmare, contrara spiritului critic.

În al treilea rind, e vorba de simplitate. Pe criticul prost il recunosti numaidecit dupa felul complicat in care se exprima despre cele mai simple lucruri. Critic bun este acela care, dimpotiva, stie sa spuna simplu cele mai complicate lucruri. Simplitatea nu e in toate cazurile innascuta. As aseza-o mai degraba printre insusirile critice care se dobindesc prin experienta. Daca nu posezi de la inceput claritate si spirit de precizie e mai bine sa nu te apuci de critica. Simplitatea nu este insa, ea,un atribut al tineretii in critica. Mai degraba, tinerii se simt ispititi sa fie sofisticati in idei si in limbaj. Ii dezvata exercitiul critic repetat si prelung.

O a patra insusire, nici ea in chip hotarit preexistenta activitatii critice, este concretetea, daca o pot numi asa, a gindirii si expresiei. Tinerii sunt citeodata abstracti ori ideologici. Ei vor sa aiba idei. Dar critica e prin natura ei mai aproape de metafora decit de idee. Se

refera la opere de imaginatie, nu de filozofie, la sentimente nu la conceptii. Gindire criticului imbratiseaza opera cu dragoste sau cu ura. Seamana uneori cu un mulaj. Nu sunt convins ca e totdeauna capabil sa se tina la distanta: se lasa deseori fascinata ori respinsa. De aceea e bine sa nu uitam ca actul critic se bazeaza pe impresii in mai mult mai mare masura decit i-ar fi ingaduit unui cercetator din alte stiinte. Judecata critica e impresionista prin chiar natura ei. E ''sincera'', autentica, biografica, pe scurt, subiectiva. Impersonalitatea ori obiectivitatea, criticul trebuie sa le lase pe seama altora. Speriati de reactia scriitorilor, unii critici se justifica afirmind ca sunt obiectivi, mai bine zis, mai obiectivi decit scriitorii insisi. Nu in acest sens trebui inteleasa distinctia maioresciana dinte poeti si critici, cum ca primii sint opriti de la pareri corecte de o subiectivitate care le-ar lipsi celor din urma. Sensul distinctiei este ca subiectivitatea criticului e mai larga decit a poetului care este prizonierul unei singure formule. Nu toate insusirile prezinta acelasi grad de importanta, desi nici una nu trebuie desconsiderata. Nici, bunaoara, concizia. Critica avindu-si istoria, ca si literatura, exista neindoielnic forme critice diverse, chiar mode, asadar critica n-a fost mereu laconica. Dar daca n-o confundam cu unele dintre speciile ei, care presupun oarecare vorbarie, critica buna foloseste cuvinte putine, mergind de-a dreptul la tinta. Concizia e o deprindere, asadar se invata. Daca am face o statistica, am vedea ca orice critic foloseste mai putine cuvinte in operele sale de maturitate decit in cele de tinerete. Si foloseste, totodata, un stil mai ''curat'': excesul de neologisme neomologate, de termeni tehnici, apelul la jargon sint caracteristice inexperientei. Stilul critic adult e normal, echilibrat si transparent. Jargonul e boala copilariei criticului, cind el crede ca se diferentiaza astfel de cititorul obisnuit. Cu vremea, se descopera ca e mult mai greu, dar si mai eficient, sa te deosebesti de altii vorbind cu toata lumea.

In al optulea rind, criticii i se cere adecvare.

La text, desigur, dar si la context. Criticul nu trebuie sa stie doar ce si cum sa spuna: el trebuie sa aiba in vedere faptul ca actul critic implica necesarmente un raport, ca el este totdeauna **despre** ceva, comentariu, interpretare, analiza, ori judecata. Fiecare lucru din lumea aceasta are unitatea lui de masura. Tot asa intuitia ori gustul (in intelesul de percepere spontana a artei) ii dicteaza criticului unitatea justa de masura. Atit in privinta calitatii operei, cit si in privinta naturii ei.

E inevitabil sa conchidem ca adevarata critica este aceea care da idei, nicidecum aceea care pleaca de la idei: critica nu aplica literaturii o grila, teoretica, ideologica ori altfel, ea poate cel mult releva anumite aspecte teoretice, ideologice, filozofice, morale, religioase, ale operelor literare. Spiritul critic este opus celui ideologic. Critica este ea insasi literara un sensul ca acorda prioritate esteticului. Am scris altadata despre ratiunea estetica exclusiva a criticii atacata ieri dinspre sociologismul maxist sau dinspre formalismul structuralist, iar astazi dinspre studiile (multi)culturale. Nu tin sa ma repet. In definitiv, scopul criticii, daca exista unul, dincolo de e ne edifica in privinta continuturilor si formelor literaturii, precum si a valorilor de care acestea depind, este sa trezeasca in cititor apetitul pt. lectura. Jhon Updike marturisa, in prefata editiei americane a conferintelor Nabokov despre roman de la Cornell University, ca, ascultindu-l pe prof. lui, devenea brusc teribil de doritor sa citeasca sau sa reciteasca operele cu pricina. Ca sa izbuteasca asta, critica trebuie sa nu fie anosta, plictisitoare, rebarbativa. Criticul este un cititor altruist, care citaste pt. placerea altora, nu doar pt. propria placere. Intre atitea rosturi pe care le putem concepe pt. critica literara cel mai important ramine acela de a trezi cititorul din noi. Lui Calinescu ii placea un vers al unui romantic german care se refera la poet: daca nimeresti cuvintul magic, lumea

incepe sa cinte. Daca nimeresti cuvintul magic, literatura incepe sa cinte. Si cititorul sa-i auda cintecul.

Manolescu, Nicolae - *Posibil decalog pt. critica literara*, *Romania Literara*, nr. 18, anul 2003.